

Mažutė MALTA, arba Melita, “medaus sala”
7 dienų kelionė prieš Kalėdas
2015.12.06-13

Maltos Respublika – salų valstybė Viduržemio jūroje, Pietų Europoje, esanti pusiaukelėje tarp Sicilijos ir Šiaurės Afrikos pakrantės. Istoriniuose šaltiniuose išliko duomenų, kad šią salą su Sicilija *galėjo* jungti tiltas. Labiausiai tikėtina, jog visa tai - kūrybingas prasimanymas. Su Maltos sala dažnai yra siejama legendinė nuskendusioji Atlantida. Nuostabus kraštovaizdis, uolėtos pakrantės, ramios įlankos, smėlėti paplūdimiai ir smaragdinė jūra – taip Maltą apibūdinama kelionių agentūrų aprašymuose. Ir jie atitinka realybę.

Šaliai priklauso Maltos, Gozo, Comino bei negyvenamos Cominetto ir Filfla salos, o jų bendras plotas siekia 316 km². Maltoje gyvena vos 410 tūkst. gyventojų, 98% - katalikai. Šalyje daugiau nei 360 bažnyčių. Salose draugauja dvi valstybinės kalbos - anglų ir maltiečių, kuri yra arabų ir italų mišinys. Maltos sostinė ir svarbiausias jūrų uostas - Valletta (virš 7 tūkst. gyventojų), pagrindinis oro uostas – Luqa (apie 12 km nuo sostinės Vallettos), o didžiausias miestas - Birkirkara (virš 22 tūkst. žmonių).

Malta nebuvo planuota ir svajota – tiesiog taip susiklostė aplinkybės. Spontaniškai, klausydama širdies balso, bilietą į lėktuvą nusipirkau per kelias minutes, susiviliojusi draugės pasidalinta pigių skrydžių nuoroda viename socialiniame tinkle. Taip norėjosi prieš Kalėdas aplankyti prieš keturis mėnesius ten emigravusius artimus žmones, - laukti iki kitų švenčių buvo ne mano jėgoms. Lyg koks kipšas magiškų miltelių į rytinės kavos puodelį būtų įbėręs: akimirka...ir bilietas rankose! Galima sakyti, kad kelionę suplanavau ne aš pati – likimas, bičiuliai, likimas. Kadangi keliavimas daro mane laimingu žmogumi, o šis neplanuotas skrydis irgi reiškė naujus įspūdžius, - su neramiu džiugesiu pradėjau laukti kelionės dienos, o dar labiau, - būsimo pasimatymo.

Kadangi iš Kauno į Vallettos oro uostą ištisus metus skraidina pigių skrydžių bendrovė Ryanair, bilietų kainos skaudžiai nesikandžioja, nors ypatingų nuolaidų būna retai – juk dėl palankaus klimato Malta yra tinkama atostogauti ištisus metus. Nors žiemos mėnesiai būna lietingi (bent taip rašoma, - aš patyriau visai ką kita), o dažnai ir vėsoki gulėti paplūdimiuose (netikėkite, išsimaudyti tikrai galima!), bet jie idealiai tinka aktyviam salos pažinimui. Atskridus iš gruodžio tamsoje skendinčios Lietuvos, gairus, šiltas Maltos oras ir kasdien spindinti saulė sukelia didelį pavydą tingiems vietos gyventojams, kurie net nenumano, kad kažkur už trijų valandų skrydžio žmonės gula ir keliasi su tamsa.

[Gruodžio 6d., sekmadienis. Pirmas vakaras Maltoje.](#)

Taiigi, gruodžio 6d. 15:25 lėktuvas kyla iš Kauno, o tviskančiame, naujame Luqos oro uoste leidžiasi 17:45. Atgal skrendama po savaitės – 18:10 iš Luqos. Taip sklandžiai sukeičiami turistai iš Lietuvos: pavargėliai atvyksta, nugairinti saulės ir kiek nukabinę nosis skrenda atgal į žiemą. Šiek tiek nepatogu ne kauniečiams, nes grįžtama ganai vėlai, 22:30, - tad dar tenka nusiteikti naktiniam važiavimui iki Vilniaus ar kitų Lietuvos miestų. Aš rinkausi kompanijos Ollex paslaugas: Vilnius-Kaunas-Vilnius kainavo 20 eur, išvykstama nuo viešbučio “Panorama”, esančio šalia Vilniaus geležinkelio stoties. Ollex galiu tik pagirti: nauji autobusai, puikus aptarnavimas ir, žinoma, nepaprastai patogiu (<http://www.ollex.lt/ekspresas>).

Kadangi skrydžio bilietą pirkau likus trims savaitėms iki kelionės, iškart pradėjau dairytis ir apartamentų – stebėjau *booking.com* ir *airbnb.com* svetaines. Viešbučių ant jūros kranto su baseiniais pasirinkimas didelis (tiesa, nebūtinai tas jūros krantas reikš paplūdimį – Maltoje jų nėra daug, gali tekt pavažiuoti viešuoju transportu, o krantas gali būti ir uolėtas, lengvai nepasiekiamas), kainos irgi pačios įvairiausios. Mano pasirinkimo kriterijus buvo kiek kitas – norėjosi rasti butuką ar kambarį kažkur netoliese artimųjų. Pirmąkart pasinaudojau *airbnb.com* – nesakau, kad tapau gerbėja, bet, jei atvirai, esu lojali *booking.com*. Mėgstu privatumą, o dar labiau, atostogų pusryčius viešbučiuose – čia kažkokia nepaaiškinaama priklausomybė. Dar būdama Lietuvoje nemažai susirašinėju su buto, kuriame pasirinkau kambarį, savininke, jaunute ir miela maltiete Ana, kuri operatyviai ir kantriai man atsakinėjo – juk turėjau išsiaiškinti, kaip rasti jos namus. Tik būdama Maltoje supratau, kad geriausia sistema – jokios sistemos. Laimei, kad bent gatvės turi pavadinimus, nes numeracija sugalvota ne maltiečių namams! Kiekvienas jų turi savo vardą – giminės, šventųjų ar kokį visai išgalvotą. Ana man gana vaizdžiai nupasakojo savo gatvę ir paprašė, jog, kai būsiu prie trijų kiparisų, jai paskambinčiau. Toks adresas mane neramino, - šeimininkei, ko gero, pasirodžiau apsėsta, nes vis teiravausi namo numerio ir tikslesnio adreso. Įdomiausia, kad mano dukra, kuriai su siaubu papasakojau, kur aš gyvensiu (“prie trijų kiparisų!”), akimirksniu suprato, kur tas namas! Na, ką gi, nebloga pažinties su sala pradžia. O gal čia tik mažo kaimelio – **Birzebbugos** (tarti “Birzebudža”) - bruožas? Šįkart savo gyvenamosios vietos nerekomenduosiu: nors Ana ir jos draugai, su kuriais turėjau progos susipažinti ir pabendrauti, buvo mieliausi žmonės, vis tik mūsų supratimas apie patogumą ir švarą didžiai skiriasi (<https://www.airbnb.com/rooms/4971572>). Anos butas - tipiškas maltietiškas, gana jaukus, šykštus langų ir dekoruotas plytelėmis (pietų saloms būdingas interjeras, saugantis nuo karščio), bet man pritrūko elementarios švaros. Po pagalve rasti buvusio svečio daiktus nėra labai malonu. Bet jaučiausi atsipalaidavusi, todėl visokių niekų nesureikšminau ir skandalų nekėliau. Bet rekomenduoti šio butuko, deja, negaliu.

Kaip atrodo tipiški maltietiški apartamentai? Manasis butas buvo pirmame vos poros aukštų gyvenamajame name, pro mažutę terasą iš gatvės patenkama tiesiai į svetainę, kuri sujungta su virtuve, o iš čia - durys į nedidukus kambarius, ir, žinoma, bendra, didelė vonia. Kambariuose, kaip supratau, tik miegama, juose vos telpa lova, komoda ir drabužių spinta. Žiemą visas gyvenimas verda virtuvėje prie apvalaus stalo, o vasarą – lauko terasoje, tarp masyvių vazonų su dideliais, plačialapiais, pavėsi kuriančiais augalais. Namai gatvėje buvo sulipę vienas su kitu, skyrėsi tik jų spalvos, gėlės, tvorelės, terasos, varteliai, pašto dėžutės. Langas iš mano kambario atsidarinėjo tiesiai į uždara, bet neturintį stogo kelių kvadratinių metrų kiemą, supamą keturių aukštų sienų, - jis buvo paverstas namo gyventojų sandėliuku ir rūbų džiovykla, čia vos ne vos prasiskverbavo šviesa, o kažkur už tų keturių sienų nuo ankstaus ryto kriokdavo varikliai, - Ana lango atidarinti nepatarė, nes “tas autoservisas gali neleisti miegoti”...Kelionėse esu linkusi matyti gerus dalykus, todėl man buvo smagu pažinti vienos jaunos maltiečių šeimos gyvenimą, pabendrauti vakarais su istoriją univertete studijuojančia Ana, jos širdies draugu ir kitais jų svečiais, atsakyti į klausimus apie Lietuvą, Ukrainą, visi kartu diskutuodavome apie Europai jautrius dalykus. Su Ana išsiskyrėme kaip tikros bičiulės. Vos nepamiršau! Jų namas vadinosi LinLon, - galima sakyti, kad gyventi čia man buvo likimo nulemta. Niekur kitur tokio pavadinimo daugiau ir nemačiau.

Būsiamiems keliautojams bus įdomu sužinoti, jog gruodžio mėn. kambarį dviems savaitėi galima rasti nuo 160eur. Didelis pasirinkimas Sliemoje, iš kurios labai patogu keliauti po salą. Jei kelionė yra labiau pažintinė ir mėgstate Palangos ritmą, rinkitės gyvenimą Sliemoje ar

kažkur netoliese. Nors visai nesvarbu, kur apsistosite, sala tokia mažutė, kad per savaitę ją išmaišysite skersai išilgai! Lengviau įsivaizduosite Maltą, jei parašysiu, jog salos ilgis 27 km, o plotis -14.5 km: tokį menkumą sunku suvokti! Tiesa, pakrantės ilgis net 196.8km (tame skaičiuje nėra 56km Gozo salos krantų), todėl, kaip suprantate, jūra bus visada ir visur.

Prieš vykdama į keliones mėgstu pasiruošti – paskaitau knygas, pavartau žmonių rašytus pasakojimus, perverčiu keliautojų tinklaraščius, nuotraukas, pasidėliuju, ką ir kada norėčiau pamatyti. Ruošdamasi šiai kelionei vis pagalvodavau, kaip toks menkas taškelis gali būti toks turtingas istorija, architektūra, muziejais. Atrodė, kad savaitės bus gerokai per maža...Ir tikrai per 7 dienas Maltą bėgte apibėgome, - ramiam pasimėgavimui dar keletos dienų pritrūko. Nors išvažiuojant sutikta jaunų lietuvių pora skundėsi, kad nuobodu ir nėra, ką veikti. Žodžiu, kiek žmonių, tiek nuomonių.

Taigi, pagaliau sulaukiau kelionės dienos: 17:45 lėktuvas leidžiasi vieninteliame salos oro uoste tarp Luqos ir Gudjos, saloje pamažu temsta. Susitinku su savais, gaunu Maltos viešojo transporto kortelę, kuri man leis tyrinėti salą visą savaitę be jokių limitų (21eur suaugusiam, įsigyti galima kioskuose, - oro uoste ieškokite iškabos Tallinja. Daugiau apie korteles: <https://www.tallinja.com/en/bus-tickets-and-non-personalised-cards>; tiesa, nepamirškite pasiimti ir viešojo transporto plano, - tą nedidelę skrajutę nešiojasi visi, nesvarbu, turistai ar vietiniai, – tik pagal ją įmanoma susigaudyti, koks autobusas ir kur tave nuves). Kortelė keliautojams atsiperka vos per kelias dienas (vienkartinis bilietas kainuoja 1,50 eur – su juo galima važinėti 2h). Maltos pažinimui geriausias dalykas neabejotinai yra viešasis transportas, todėl važinėsite tikrai daug. Jei sugalvotumėte nuomotis mašiną, nepamirškite, kad, kaip ir bet kurioje saloje, – tai brangus malonumas, be to, Jūsų lauks išbandymas eismu kairiąja kelio puse (Malta – buvusi anglų kolonija) ir, lyg to būtų maža, už vairo aplink Jus bus vieni pietiečiai, arba kitaip “lauk bėdos”. Todėl šįkart man net minčių nebuvo nuomotis automobilio, - tik ne Maltoje. Kiek gaila tik vieno, kad salą aplankiau tuo metu, kai visi garsieji, antikvariniai salos viešojo transporto autobusiukai buvo pakeisti naujais, moderniais, su kondicionieriais, pritaikytais patogiai įlipti salos senjorams, tačiau, suprantama, ne tokiais fotogeniškais. Dar iki 2014m. viena iš atrakcijų turistams buvo spalvotieji Maltos autobusai, kai kurių amžius siekė penkiasdešimt ir daugiau metų, daugelis jų, švelniai tariant, jau vargiai tiko patogiam nuvykimui iš taško A į tašką B. Nors turistams, žinoma, buvo tikras smagumas! Šie istoriniai autobusai buvo parduoti ir iškeliavo į...Sudaną.

Pirmas sekmadienio vakaras Maltoje buvo labai emocionalus ir ilgas – tegul tai lieka asmeninėje įspūdžių lentynoje. Turistinis salos pažinimas prasidės rytoj. Ir, tiesą sakant, net ne nuo tos salos☺

Pasidalinsiu puikiu straipsniu apie Maltos viešąjį transportą: <https://vassallohistory.wordpress.com/maltese-public-transport-since-1856-a-brief-history-of-the-public-transport-in-malta-the-omnibus-up-to-the-mid-1800s-the-only-means-of-human-transport-w/>

[Gruodžio 7d., pirmadienis. Gozo sala.](#)

Gal mūsų pasirinkimas kiek keistokas, bet pirmadienį po ilgų, skanių, gausių Pauliaus gamintų pusryčių nutariam keliauti į Gozo salą: goziečiai net kiek įsižeistų, jei pavadintumėte juos maltiečiais, todėl, galima sakyti, kad vos atskridusi į Maltą, keliauju visai į kitą šalį.

Nuo Birzebuggos autobusu iki **Triq Il-Marfa, Il-Mellieħa** (pratinkitės prie maltietišku pavadinimų, - taip skamba ir jų labai neįprasta kalba) važiuojame apie 2 h 16 min. Malta moka

nustebinti, - kilometrų nedaug, bet važiavimo laikas išsitempia dėl didelio automobilių srauto ir vingiuotų kelių, kurie kabina atokiausius salos kampelius. Pirmiausia, pasiekiam pagrindinę salos autobusų stotį Vallettoje – iš jos galima nuvykti, kur tik širdis geidžia, iš čia prasideda visos kelionės. Stotyje patartina nežioplinėti, nes autobusai važiuoja ne visai tiksliai nurodytu laiku – jūsų kelionių planai autobusų vairuotojus jaudina menkai: jie gali išvažiuoti anksčiau, bet gali ir vėliau, jie gali sustoti visai ne toje aikštelėje, kur užrašytas jų numeris, nes ten jau ramiausiai stovės visai kitur vykstantis autobusas...Vakarais stoties aikštelėje būna toks susigrūdimas, kad autobusai sustoja kur nori ir kaip nori. Žodžiu, kuo labiau žioplinėsite, tuo ilgiau sugaišite laiko ne salos pažinimui, o važiavimo procesui. Pirmą dieną visa tai smagu, bet vėliau supranti, jog taip ir salos nepamatysi. Nepamirškite, kad visada ir visko galima klausti – maltiečiai mėgsta parėkauti, jų kalba skamba grubokai, dažnai ir pikta, bet, iš tiesų, jie paslaugiausi žmonės, kokius man yra tekę sutikti. Jei maltietis pamatys stotelėje jūsų išpūstas akis, prieis padėti, tada prie jo prisijungs dar keli, tada dar keli, o po to jūs jau galite būti laisvas, - jie vis dar turės apie ką kalbėti. Bendravimo procesas yra malonumas, jis būna audringas, emocionalus, o trunka ilgai. Dar vienas svarbus menkniekis: stebėkite savo elgseną priėję prie gatvės kelkraščio – esate ne Naujojoje Zelandijoje (ten eismas irgi kairiąja puse), tvarkos čia nedaug, niekur nepamatysite ženklų, atkreipiančių turistų dėmesį, į kurią pusę žiūrėti pirmiau ir kurioje pusėje laukti autobuso. Tas eismas kairiąja puse varo iš proto ir visai susuka galvą. Tiesiog patarimas, - darykite priešingai, nei intuityviai norisi kūnui. Arba dairykites dažnai ir į abi puses – guvesni ir mažiau atsipalaidavę eismo ypatumus suvoks greičiau, aš gi patikliai pasidaviau dukters globai. Ir vis pamiršdavau svarbų dalyką – autobusą kaip taksi turi stabdyti: nepakelsi rankos, jis lėks ir pralėks. O lekia jie greitai. Gerai, jei esate netoli populiariųjų vietų, kur autobusas - dažnas svečias, o jei toliau, salos gilumoje? Tada toks žioplumas kainuos dar vieną valandą laukimo...Žodžiu, linkiu atsipalaiduoti (bet ne perdaug), tapti maltiečiu (bet laikinai) ir nebijoti daug bendrauti, - tik tokiu atveju visada (na, beveik) atsidursite ten, kur norite ir visada (na, beveik), kada norite.

Po tokios ilgos pradžios, dar viena svarbi smulkmena, - Malta priklauso tai šalių grupei, kur 35km autobusas važiuoja beveik 2,5h. Nuolatiniai kamščiai, nors ir neturistinis žiemos sezonas (ilgai miegoti nepatartina, temsta, kaip rašiau, apie 18:00), visokie keisti nutikimai “*in a maltese style*” (tarkim, autobuso vairuotojas sustabdo transporto priemonę su į darbą rytą skubančiais žmonėmis ir kažkur dingsta 15-kai ar daugiau minučių, arba, štai, susitinka kelyje du autobusai, sustoja, užbarikaduoja visą gatvę, tada rėkaudami ant kitų rėkujančių niekur neskubėdami pasikalba apie žmoną, vaikus ar piktą viršininką; kartais tie sustojimai praverčia – jie sužino apie dėl avarių ar kitokių nutikimų uždarytus kelius).

Kaip supratote, po beveik trijų valandų važiavimo pasiekiam **Triq Il-Marfa**, prie mūsų autobuso prieina kažkoks rūstus, pilvotas diedukas ir kažką šūkauja maltietiška, energingai mojuoja rankomis, - mūsų, plaukiančių į **Gozā**, vos daugiau nei 10, kažkaip intuityviai visi suprantam, kad kreipiamasi į mus ir, jei dar žiopsosim, keltas išplauks be mūsų. Lekiam į laivą, nesuprasdami, kodėl nereikia pirkti bilietų. Na, tiek to. Žiemą didelis, gerokai nutriušęs keltas yra beveik tuščias, - paliekam Maltą ir jau už kelių minučių grožimės šalimais matoma Comino sala, kurioje gyvena vos keturi žmonės, ir mūsų laukiančia, kur kas didesnia Gozo sala. Diena nuostabi, saulė maloniai šildo; nors ir žiema, moteriškėms pakanka lengvų megztukų, vyrams ir jų nereikia. Vėjas šiek tiek pučia ir kartais norisi užsimesti kokį šalį. Keltą lydi delfinai, - sunku patikėti, kad dar vakar slidinėjau ant apledėjusių Vilniaus šaligatvių, o šiandien akis nuo saulės slepiu po masyviais akiniais, o apie šaltį nėra nei kalbos. Šviesos tiek daug, jog mėgaudamasi lepinuosi vaizdais, šiluma ir godžiai kraunu į save saulės energiją.

Malta ir Gozą skiria mažiau nei 10km, plaukimas trumpas, - tai tarytum iš Klaipėdos pasiekti Kuršių Neriją. Nepraėjus nei pusvalandžiui lipame **Mgarr** uoste, - žiemos metu tik iš šios salos plaukia laiveliai į Comino salą, garsėjančią baltais paplūdimiais, lagūnomis, todėl, jei norėsite pamatyti Comino, čia ir tarkitės su vietiniais valtininkais. Mūsų tikslas šiandien – Gozas, kuris pasitiko nuostabiomis, aukštai besistiebiančiomis bažnyčiomis, todėl iš visų pusių poškėjo lėtai iš kelto lipančių turistų foto aparatai, - skubančius vietinius gal kiek ir erzino tas keliautojų žioplinėjimas, bet tai juk salos pajamos atvyko☺

Jei Goze esate vieną dieną, kaip mes, - galite bandyti keliauti mūsų maršrutu, bet visos salos nepamatysite, - laiko pritrūks. Gal kiek daugiau apskuostumėte, jei įsigytumėte *hop on-hop off* autobuso bilietą (<http://www.city-sightseeing.com/tours/malta/gozo.htm>, apie 18eur/asmeniui), - mes gi jo nepirkome. Tradiciškai keliavome viešuoju transportu, todėl laiko reikėjo daugiau, - juk ne jis taikosi prie mūsų poreikių ir maršrutų, o mes prie jo.

Taigi, šokam į autobusą Mgarr uoste ir per kokias 15min pasiekiam Gozo sostinę **Viktoriją** (senasis pavadinimas Rabatas). Nepraleiskite šio miesto, - išlipkite, pasivaikščiokite siauromis gatvelėmis, išgerkite taurę vyno, užsukite į mažas bažnyteles, aplankykite Šv.Jurgio bažnyčią. Jei turėsite daugiau laiko, nukeliaukite iki pilies. Ir būtinai nusipirkite tradicinį *pastizzi* – sviestinės tešlos pyragėlį su rikotos arba žirnių tyrės įdaru. Maltietis pastizzi valgo daug ir keliskart per dieną, juos kepančios nedidukės užteigėlės yra ties kiekvieno namo kampu, iš ryto ir popiet stoviniuoją žmonių eilės. Jei gerai paruošti, jei tik ką ištraukti iš krosnies, tikrai nuodėmingai skanūs. Ir labai pigūs: maltiečiai gana taupūs ir skūpūs, gal todėl centus kainuojantys *pastizzi* tokie populiarūs. Čia tik toks spėjimas. Keliaudama po Malta ir nuolat matydama maltiečių rankose tuos pyragėlius, išdrįsau suabejoti, ar tai tikrai tinkamas patiekalas kasdieniam vartojimui. Ir dar užgeriant spalvotais gėrimais, kurie čia tokie madingi. Apvalutės maltiečių figūros, dėl kurių jie visai nesuka galvos, tik patvirtino mano nuogaštavimus. Sutikdami išpūstžandžius, tegul ir laimingus, žmones, pastizzius vartojome itin saikingai, bent jau stengėmės.

Iš Viktorijos autobusu judame tolyn, - pusiaudienis tinkamiausias metas nuvažiuoti iki žymiausios salos vietos, **Dveiro įlankoje** esančio **Žydrojo lango** (Azure Window, maltietiška Tieqa Zerqa). Tai jūros ir vėjo pastangomis masyvioje oloje suformuota gigantiška arka. Gamtos kūrinio aukštis siekia apie 50 metrų. Jūra aplink šią uolą yra labai gili ir tamsiai mėlyno atspalvio. Didelėmis bangomis nepavargdama ji glosto savo kūrinį. Į šią vietą nepalauja plūsti žmonės. Juk arka pamažu nyksta, trupa, manoma, kad ateities šis labiausiai lankomas Gozo natūralios gamtos objektas neturi. Mums pasisekė, jog buvome čia žiemą, galėjome netrukdomi pasigrožėti, pasivaikščioti aplink arką susiformavusio mėnulio paviršiumi, o tada nukeliauti į priešingą pusę, nusileisti iki valtelių prieplaukos, esančios vadinamojoje **Qawra**, arba vidinėje jūroje. Prieš milijonus metų natūraliai oloje susiformavo tunelis, per kurį vanduo patenka į mažą, seklią Qawros įlankėlę. Esant ramiai jūrai, mažomis valtelėmis, maltiečių kalba vadinamomis *luzzijiet*, galima praplaukti per šį siaurą urvą ir Žydrajį langą apžiūrėti kiek kitu kampu. Tarp Qawros ir Žydrojo lango, ant kalvos, stovi daili, bet vieniša Šv. Onos koplytėlė, pastatyta 1963 metais ant senosios bažnyčios pamatų. Turistai, užburti Žydrojo lango grožio, jos tarytum nė nepastebi.

Jei nuo Šv. Onos koplytėlės akis nukreipsite į jūrą, pamatysite **Grybo** uolą. Tai maždaug 60 metrų aukščio maža salelė. Uolos pavadinimas kilo dėl joje augusio augalo – *Fucus coccineus melitensis*, kurį atrado Maltos Ordino generolas. Jis manė, kad šis dvokiantis augalas turi gydomųjų savybių, - deja, tai tebuvo niekuo nepagrįsta fantazija. Bet uola dailiai įsipaišo į

bendrą paveikslą, nepaisant fakto, kad jos augalai žmonių negydo...

Esu tikra, kad vasarą šita vieta yra apgulta turistų ir nežinia, koks jausmas būtų ilsėtis gamtoje, bet tuo pačiu metu ir "Akropolyje". Tačiau kelionė į Maltą be Žydrojo lango būtų nei šiokia, nei tokia. Kadangi mūsų laikas šioje vietoje priklausė nuo viešojo transporto, po valandos jau lėkėme **Ta'Pinu** kryptimi, kur norėjome apžiūrėti pasaulio piligrimams žinomą baziliką. Ten, kur mums reikėjo, autobusas nestojo, jam ir nepriklausė, todėl pasirinkome artimiausią stotelę ir kartu su dar keliomis poromis turėjome kiek pasivaikščioti. Oras buvo fantastiškas, tolumoje matėsi žydra jūra, ant kalvos šlaitų savo sklypeliuose ramiai kapstėsi goziečiai. Kelių sankryžose vietoj mums įprastų gėlynų, augo mažieji aštrieji čili pipiriukai, - žalių, geltonų, raudonų pipiriukų jūra! Jų buvo užderėję taip gausiai, jog kelis nuskyne vakarienės patiekalui, nesijautėme nusikaltę. Besidairydami ir plepėdami pasiekėme Ta'Pinu. Tai skrupulingai atnaujinta, didinga Romos katalikų bažnyčia, esanti 700 metrų atstumu nuo *Gharb* kaimelio, vakarinėje Gozo salos dalyje. Neoromantinio stiliaus bazilika, kurios varpo bokštas yra net 61 metro aukščio, traukia žmones iš viso pasaulio. Sakoma, kad čia išsakyti norai pildosi...Mums pasisekė, pirmadienio popietę čia buvome tik mes ir dar keletas žmonių. Jokios apgulties. Tylą sudrumsdavo tik kokio paklydusio šuns lojimas. Net bangų mūšos nesigirdėjo, tik vėjo šuorai zujo aplink bazilikos bokštus. Kadangi diena pamažu ritosi į antrąją pusę, reikėjo skubėti. Grįžome atgal į stotelę, tada vėl laukėme autobuso (laukimas – kelionės po Maltą dalis), - šįkart vaikai pildė mano norą. **Ggantijos** šventykla, statytas 3.600-3.200 m. pr. Kr., tiesiog privalėjau pamatyti. 1980 m. Ggantija buvo įtraukta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą. Maltiečių kalba „Ggantija“ reiškia „priklausanti milžinams“. Tikintys legendomis mano, kad šventykla pastatė Gozo saloje gyvenę milžinai. Jas pamačiusi ir aš lengvai patikėjau šia legenda. Manoma, kad Ggantijos šventyklos buvo Motinos Deivės vaisingumo kulto vieta. Jose buvo rasta daug įvairių skulptūrų, didesnių ir mažesnių statulėlių. Planuokite šiai vietai bent valandą, geriau pusantros. Įėjimas į šventyklą kainuoja 9eur. Apžiūrėję masyvius griuvėsius, nepažiopsokite šiuolaikiško muziejaus, iki kurio reikia kiek paėjėti, o nuorodos maltietišškai neaiškios. Jei istorijai esate abejingi, galbūt ir nuvils, jokių specialiųjų efektų neišvysite, bet kartą gyvenime tokią didybę pamatyti neabejotinai verta. Yra Maltoje dar kelios istorinės vietos, panašios į šią, jei ketinate pamatyti tik vieną jų, - rinkitės Gozo Ggantiją. Rašoma, kad tai vienas seniausių istorinių palikimų šalia mįslingo priešistorinio komplekso Stounhedže ir Egipto piramidžių (<http://heritagemalta.org/museums-sites/ggantija-temples/>).

Saulė pamažu leidosi, grįždami nuo Ggantijos, dar kartą išlipome Gozo sostinėje, - visai kitoks nakties šviesų rūbas suteikė jai dar daugiau žavesio. Norėjosi pabūti, - susiradome kavinukę, kur už kelionių dievus pakėlėme po taurę vyno, o pilvus pripildėme maltietišku užkandžių rinkiniu.

Kelto atgal į Maltą diedukas jau nebuvo toks dosnus, - sumokėję už bilietus po 4,65 eur, nuvargę, bet laimingi, įsitaisėme viduje. Į Birzebugą grįžome visai sutemus, jautėmės išalkę, todėl pasitaikė puiki proga užsukti į šeimyninę piceriją "Alfresco" (<https://www.facebook.com/alfrescomalta1984/>). Picos buvo nepriekaištingai gardžios, - puiki ilgos pirmosios kelionės dienos pabaiga. Būsime Birzebugoje, perduokite "Alfresco" savininkams linkėjimus!

Mano patarimas būsiamiems keliautojams: planuokite bent dvi dienas Gozui ir Comino salai. Bus daugiau ramaus keliavimo, mažiau lėkimo. O Gozo saloje dar galima pamatyti šiuos objektus, kitų keliautojų aprašytus, - mes jiems pritrūkome laiko:

Xerri's urvas/Xerri's Grotto

Šį urvą rasite Xagħr mieste. Tai natūraliai, maždaug 9 metrus po žeme susiformavęs urvas, lankytojus stebinantis įspūdingo grožio stalagmitais ir stalaktitais. Norint patekti į urvą, reikės leistis spiralės formos laiptais. Xerri's urvas atrastas 1923-1924 m. po gyvenamuojų namų. Dalis kasinėjimų buvo atliekami II-jo pasaulinio karo metu, patys namo šeimininkai urvą naudojo kaip slėptuvę nuo oro atakų.

Adresas: Triq L-Għar ta'Xerri (Xerri's Grotto Street), Xagħra, Gozo

Ninus urvas/Ninu's Cave

Tai požeminis, privačiose valdose esantis urvas, atrastas 1888 metais Xagħra kaimelyje. Jame galite pamatyti įvairių formų, dydžių bei spalvų stalaktitų ir stalagmitų. Ninus urvas yra maždaug 24 m ilgio ir 18 m pločio. Lankytojai į jį gali patekti tik su gidu.

Ta'Kola malūnas/Ta'Kola Windmill

Aplankę Ta'Kola malūną, sugrįšite į laikus, kada Gozo saloje klestėjo malūnininkų verslas ir vietinė prekyba. 1725 m. pastatytas malūnas pavadintas čia gyvenusio ir dirbusio malūnininko garbei. Iš dvylikos malūnų, kuriuos pastatė riteriai, išliko tik šis. 15 m aukščio statinys yra stačiakampio formos su apvaliu bokštu. Apsilankę muziejuje, pateksite į gyvenamąsias patalpas, kuriose eksponuojami to laiko baldai ir namų apyvokos daiktai.

Adresas: Temples Street, Xagħra, Gozo

Kalipsės ola/Calypso Caves

Visame pasaulyje ola žinoma kaip Kalipsės ola (Calypso), esanti netoli Xagħra kaimelio, visai šalia Ramlos paplūdimio. Pasak legendos, būtent šioje oloje gražioji nimfa Kalipsė septyniems metams įkalino garsųjį keliautoją Odisėją. Kalipsė pažadėjo padaryti Odisėją nemirtingu, jeigu šis liks su ja. Tačiau legendinis keliautojas nimfą atstūmė ir liko ištikimas savo žmonai Penelopei. Iš šios vietos atsiveria nuostabių vaizdai į pakrantę ir jūrą.

Citadelė

Gynybinis miestas, esantis Gozo salos sostinės Viktorijos širdyje. Pirmi įtvirtinimai atsirado dar bronzos amžiuje, maždaug apie 1500 pr. Kr. Vėliau finikiečiai iki Romos imperijos laikų vykdė Citadelės plėtrą. Salos gyventojai iki XVIII a. šią vietą naudojo tik kaip tvirtovę nuo užpuolimų. Citadelė pastatyta aukščiausioje salos vietoje, todėl nuo jos atsiveria visa Gozo panorama. Čia ne tik pasivaikšiosite siauromis senojo miesto gatvelėmis, bet ir galėsite užsukti į archeologijos, folkloro, gamtos mokslų muziejus, apsilankyti senajame kalėjime.

Vasarą pravers ir ši nuoroda - Gozo salos paplūdimiai: <http://www.malta.com/en/attraction/beaches/gozo>

[Gruodžio 8d., antradienis. Birzebbuga – Paola – Sliema – Valletta - Birzebbuga.](#)

Maltos ritmas kiek kitoks: nuo 6.00 ryto šalis aktyviai bunda. Atsidaro mažos parduotuvėlės, iš kepyklėlių sklinda kepamos duonos ir saldžiųjų spurgyčių su šokolado ar džemo įdaru kvapai, aplink namus šlavinėjasi moterytės, vaikai skuodžia, nešini tik ką iškeptos duonos kepaliukais (įsivaizduoju, kaip mamos namuose jiems ruošia pusryčius), burzgia kuriamos mažos mašinytės, motoroleriai, garsiai pypina šiukšliavežės – palikti šiukšlių maišų vakare negalima, bauda garantuota, todėl keltis šeštą įprasta ir dėl šiukšlių išnešimo. Miegoti tiesiog neįmanoma, nes jautiesi vienintelis tinginys visoje šalyje. Pamažu Malta apraizgo rytinių kamščių tinklas. Mes jo išvengiame, nes nuo puryčių stalo sugebame pakilti ne anksčiau nei dešimtą ryto. Nesame Jums geras pavyzdys☺

Namie išgėrusios iš Lietuvos atsivežtos gardžios "Huracan Coffee" kavos su dukra išlendame į saulės myluojamą **Birzebbugą** (iš maltiečių kalbos miestelio, kuriame gyvena apie 9.000 žmonių, pavadinimas reikštų "gera vieta alyvuogėms augti", - tai tarytum nusako vietos klimatą ir tai, kuo kadaise vertėsi gyventojai). Birzebbugą maltiečiai vadina salos kaimu, - ramu, visi vienas kitą pažįsta, daug pensijas ramiai sau čia leidžiančių britų senjorų, miesto centre – didžiulis balto smėlio paplūdimys (Pretty Bay) ir vos du viešbučiai šalia (padoresnis Water Edge ir visai prastai atrodantis Seebreeze). Daugiausia čia poilsiauja vietiniai, nors smėlis nuostabiai baltas, o vanduo smaragdinis, turistai, pamatę krovinius laivus netoliese, nieku gyvu čia nevyktų. O man ši vieta patiko. Šalia Birzebbugos yra kelios istorinės vietos (laiko pritrūkome jas aplankyti) – vienas jų Għar Dalam urvas, kaip likęs įrodymas, kad Malta buvo gyvenama jau prieš 7.400 metus. Urvo gylis yra 144 metrai, bet tik 50 metrų yra atviri lankytojams. Kita ypatinga vieta – Borġ in-Nadur šventykla ir buvusi gyvenvietė, siekianti bronzos amžiaus laikus. Gyvenvietė buvo apsupta akmenų siena, kurios dalis vis dar galima pamatyti.

Birzebbugoje turistas vos vienas kitas. Bet ji ne mažiau graži, įlankėlėse galybė spalvotų žvejų laivelių, parkeliuose ramiai besišnekučiuoja jaunos mamos ar senyvo amžiaus moterytės, sutvarkyta pakrantės promenada praskuodžia vienas kitas sveikuolis. Birzebbugos pakraščiuose daug tamsiaodžių žmonių, dirbančių krovinių laivų uoste. Ana mane patikino, kad dėl to nereiktų sukti galvos, - čia saugi vieta. Atvykėliai taip bijo prarasti darbą ir būti sugrąžinti į savo kraštus, kad elgiasi tyliai ir nusižeminusiai. Autobusuose jų daug, - taip nuvargusių žmonių retai kada tenka pamatyti. Birzebbugoje tikrai jaučiausi saugiai, nors visuose tamsesniuose užkampiuose buvo įtaisytos vaizdo kameros, - girdėjau, kad ir klaipėdiečių policija ketina taip pasielgti. Kaip sakoma, Dievas saugo tuos, kurie saugosi. Miniatiūrinei turistinei Maltai saugumas svarbus kaip oras.

Ramiai paklaidžiojusios Birzebbugoje, apžiūrėjusios vietines parduotuves, mažus restoranėlius, nusipirkusios pastizzi geriausioje vietos pasticijoje šalia "Water Edge", vyksta iki **Paolos**, dar vieno neturistinio miestelio Maltoje. Paola vos 15min autobusu Vallettos kryptimi. Man šis mažas miestas priminė Matanzą Kuboje – turistų pamirštas, tačiau autentiškas, tvarkingas, švarus ir ne toks judrus kaip didesni miestai. Jei norite pajusti tikrą vietinių gyvenimo rimtą, užsukite. Beje, čia daug mažų parduotuvėlių, yra ir žinomų prekinių vardų, - bet visa tai vidutiniškas pajamas gaunančių žmonių pinigėms. Kaip ir visoje Maltoje, taip ir čia sunku rasti vietą kavos puodeliui išgerti. Mes rinkomės mažą restoranėlį "Cafe 13" (jei veidu žiūrėsite į pagrindinę Paolos baziliką, bariuką rasite gatvelėje iš kairės), orientuotą į tipišką maltietišką skonį, kuris nėra išlavintas ir pavyzdinis (<https://www.facebook.com/Cafe-13-1165853673442609/timeline>). Būdami patys įsitikinsite: kuo nesveikesnis maistas, kuo daugiau padažų, tuo didesnius komplimentus tokios virtuvės šefas pelnys iš vietinių gyventojų. "Cafe 13" savininkas balansuoja tarp to, kas patinka maltiečiams, ir tarp to, kas patinka jam pačiam. Todėl šalia karštų sumuštinų ir mėsainių su bulvytėmis, čia rasite skaniausių tortellini makaronų, ravioli, lengvų ir gaivių salotų, puraus ir kasdien šviežio obuolių pyrago. Tiesa, kava bus vidutinio skonio, bet tikrai ne prasčiausia saloje. Kai ten būsite, perduokite linkėjimus vikriam šeiminkui Veliui. Nors Velis atvyko iš Turkijos, Maltoje gyvena tiek ilgai, kad jau beveik yra tapęs maltiečiu. Dirba vyrukas daug ir užsidegęs, - sukasi virtuvėje kaip užsuktas. Mažas energingo virtuvės šefo verslas – senos svajonės išsipildymas.

Iš Paolos važiuojam iki **Sliemos**. Atrodo, kad į šią vietą suplūdo visi Maltos turistai. Galybė žmonių, sausakimši restoranai, iš parduotuvių griūna vardiniais maišais apsikrovę pirkėjai, pakrantės promenada galima nukeliauti labai toli, - ligi pat naktinio Maltos gyvenimo centro, garsiojo Pačevilio, o ir dar toliau. Sliemoje yra ir didžiausias Maltos prekybos centras "The Point" (man priminė Vilniaus "Ožą"). Turistų išlepinto miesto įlankoje ilsisi įvairaus dydžio ir formų laivai, jachtos, mažos žvejų valtelės. Iš čia atsiveria gražiausia Vallettos panorama, - jei esate kada matę šio miesto atvirutę, tai ji bus fotografuota būtent nuo Sliemos pakrantės alėjos. Iš Sliemos iki Vallettos lengviausia nuplaukti laivu – vos keliolika minučių ir išlipsite sostinėje. Galite ir nuvažiuoti, bet kamščių šioje Maltos vietoje neišvengsite. Bet tarp Sliemos ir Vallettos yra gražuolė **Msida**, - jachtų rojus. Verta išlipti, nusipirkti ledų ir neskubant pasivaikščioti.

Jei kavos užsinorėsite Sliemoje, dukra atradusi yra mažutį kavos tašką Caffe Berry - gana vykusi pasaulinių kavos tinklų kopija (<http://www.caffeberry.com/contact.html>). Aš ten kavos neragavau, bet tikiu, kad Gerdos skoniu galima pasitikėti.

Kadangi per šią savaitę **Vallettoje** buvome ne kartą, tai šįkart pasirinkome plaukimą laivu.

Sostinė irgi negali skūstis turistų dėmesiu, bet tai suprantama. Valletta užburianti. Jei Sliema – tai visiems žinomų prekinių vardų oazė, iš kavinių sklindančio triukšmo ir kvapų, skubančios minios, garsios muzikos, skambančios iš miesto garsiakalbių, rojus, o vieninteliais jos privalumais aš laikyčiau nepaprastą vaizdą į Valletta, ilgą ilgą pakrantės promenadą ir gražius saulėlydžius, - tai Valletta yra visai kitokia. Nors ir miniatiūrinė, ji itin puošni, tapybiška, vientisa, prabangi, Baroko architektūra pasidabinusi, - gyvas muziejus po atviru dangumi. Miestą valdė finikiečiai, graikai, kartaginiečiai, romėnai, bizantiečiai, arabai ir Šv. Jono kryžiuočių ordinas, bet bėgantys amžiai jai buvo labiau palankūs, nei griaunantys. O mums visiems – tai dovana iš praeities. Nors mažiausios Europos Sąjungos sostinės gatvelės siaurutės, kylančios ir besileidžiančios nuo Sceberas kalno (ant kurio miestas yra įsikūręs), bet, turbūt, nei vienas miestas Europoje negali pasigirti tokia gausa istorinių paminklų. Jų čia priskaičiuojama daugiau nei 300 ir tai vos 55 ha plote. Nors pati Valletta nėra didelė, tačiau joje yra daugybė muziejų, parkų, aikščių, bažnyčių, rūmų bei kitų XVI, XVII ir XVIII amžiuje statytų pastatų. Čia daug mažų katedrų, galerijų bei parkų. Per šimtmečius Vallettos uostas buvo laikomas vienu geriausių ir saugiausių gamtos prieglobsčių Viduržemio jūros regione. Šiandien Grand Harbour tapo kruizinių laivų traukos objektu. Kasmet uostą aplanko 250 kruizinių laivų ir daugiau nei 400 000 keleivių. Maltos kruiziniai terminalai yra vos už 20 minučių kelio nuo Maltos tarptautinio oro uosto, kuris savo ruožtu išvystęs puikią logistiką su didžiais Europos miestais. Turint Maltoje vos savaitę atostogų, visų muziejų aplankyti beveik neįmanoma, nors dauguma jų galėtų būti įtraukti į maršrutus, - tai ir Nacionalinis archeologijos muziejus, Nacionalinis vaizduojamosios dailės muziejus, Maltos karo muziejus, esantis šv. Erazmo forte, daugiausia reprezentuojantis Maltą 1800-aisiais, kuomet ją valdė britai (muziejus labiausiai lankomas turistų), Šarvų rūmai, XVIa. statyti Magistro rūmai (Grandmaster's Palace), kur dabar yra Maltos prezidento rezidencija (bent jau apžiūrėkite ilgąją rūmų galeriją, kuri įkvėpė beveik Maltos simboliu tapusių galerijų išplitimą po visą salą (galerija – XVII-XVIII a. siaura ilga reprezentacinė rūmų salė, iš vienos pusės apšviesta didžiulių langų virtine)), Šv. Jono katedros muziejus. Būtinai aplankykite Aukštutinius ir Žemutinius Barrakka sodus, iš Aukštutinių Barrakka sodų nusileiskite liftu į Vallettos krantinę.

Malta už savąją sostinę turi būti dėkinga Hospitaljerų Šv. Jono ordino riteriams (arba kitaip, Maltos ordinui), kurie 16 a. turkų išvyti iš Rodo salos apsistojo Maltoje ir, sulaukę finansinės paramos iš krikščioniškojo pasaulio, pasistatė sau miestą. Tuo metu ordino Didysis magistras buvo de Valette, kuris pasistengė, jog jo ryšys su miestu liktų amžiams, todėl naująją riterių sostinę pavadino Humilissima Civitas Valletta, t. y. nuolankiausias Vallettos miestas. Ach, ir iš kur tas kuklumas! Valletta, apsupta kitų miestų - *Florianos*, *Vittoriosos*, *Sliemos*, - atrodo tarsi milžinas, nors, iš tiesų, yra miniatiūrinė ir joje gyvena vos 7 tūkst. žmonių. Antrojo pasaulinio karo metais miestas, kaip valstybės sostinė, buvo bombardavimų centre, tad gyventojai išsikėlė į aplinkinius miestelius, kur nukentėti nuo sprogimų buvo mažesnė tikimybė. Labiausia gaila, jog karo metais buvo subomborduotas Karališkasis Operos teatras.

Vienas lietuvaitis, aplankęs Valletta, rašė: "Vallettoje svarbiausia lankytina vieta yra... pati Valletta". Geriau nepasakysi. Magiška, paslaptinga, užburianti - nei vienas Jūsų kelionių aprašymuose matytas Vallettos vaizdas nemeluoja. Mane čia ne kartą ir ne du buvo ištikęs Stendalio sindromas (arba Florencijos sindromas – žmogaus išgyvenamas psichikos ir elgsenos sutrikimas, pamačius daug ar labai įspūdingų meno kūrinių), kuriam, reikia pripažinti, keliaudama esu visai neatspari.

Nežinau, ar tinkama vieta šiame tekste parašyti vieną įdomų dalyką, - surizikuosiu. Aštuoni įžymiojo Maltos kryžiaus taškai simbolizuoja priesaiką, kurios turėjo laikytis riteriai – štai kokia ta priesaika:

- Gyvenk tiesoje.
- Tikėk.
- Atgailauk už nuodėmes.
- Būk nuolankus.
- Mylėk teisingumą.
- Būk gailestingas.
- Būk nuoširdus ir geraširdis.
- Ištvėrk persekiojimą.

Keliaudama po salą, sutikdama žmones, tik stebėdama juos ar bendraudama su jais, matydama jų šventųjų paveikslais išpuoštus namus, tradicijas – kasdienes ir šventines (juk lankiausi prieš Kalėdas), girdėdama dukters pasakojimus, vis pagalvodavau apie šią priesaiką. Gal aš ir naivi, bet man regis, kad ji yra maltiečių kraujyje ir jos vis dar laikomasi. Maltiečiai yra ir tarytum muškietininkai – “vienas už visus, visi už vieną”. Ne viena gyvenimiška situacija man vis priminė šiuos personažus. Dėl to keliauti po Maltą yra gera.

[Gruodžio 9d., trečiadienis. Birzebbuga – Rabatas - Mdina \(senoji Maltos sostinė\)](#)

Trečią dieną Maltoje pradedu prisitaikyti prie vietinio gyvenimo būdo: prabundu anksti, keliauju iki vietinės parduotuvėlės (apie mane, pasirodo, ten jau visi žino: “Jūs atvykote pas tą aukštą vaikiną ir dailią merginą?”), prisirenku tikrų tikriausių pomidorų (iš daržo), sultingų kriaušių, nusiperku vietinės duonos (ji šviesi, kepama nemažais kepalais, minkštumas ir šviežumas neapsakomas), šiek tiek paplepu su senyva, bet nepaprastai judria močiute, ir, sveikindamasi su sutiktais praeiviais, keliauju pas vaikus. Saulė turi magiškų galių, - norisi šypsotis ir džiaugtis. Man patinka ta archaiška Birzebbuga, - nemanau, kad ji labai pasikeitė, tarkim, per paskutinius šimtą metų. Tokie pat rytai, tokia pati saulė ir žaižaruojanti jūra, tokie pat skubantys žmonės, tos pačios paklypusios ir neremontuotos parduotuvėlės. Gal tik kai kurie nevykę įpročiai per stipriai įsitvirtino. Jei pamatysite maltietį nešantį puslitrinį plastikinį butelaitį, tai jame bus ne kas kita, o kuris nors iš burbuliuotų gėrimų – kola, fanta, sprite. Vandenį geria mažuma. Net ir per didžiausius karščius. Mane vis stebino maltiečių nesugebėjimas pasinaudoti savo šalies klimatu ir gėrybėmis, - jie turi visko, ko reikia kokybiškam maistui pasigaminti, bet yra per šviesmečius nutolę nuo savo kaimynų iš Sicilijos, išmanančių, kas yra tikras, geras maistas. Mėsainiai su bulvytėmis (tos bulvytės beviltiškai skęsta padažų pelkėse), skrudinta duona su riebiomis dešromis ir sūriais, perpeptais majonezu, - tai Maltos populiariausias meniu. Pamatyti maltietį, besigardžiuojantį šviežiomis salotomis, tai yra tas pats kaip pamatyti marsietį. Mėsos tarp dviejų batonų kultą įskiepijo britai. Jų čia daug, britiškose kavinėse, toks maistas yra mėgiamas ir alaus baruose. Dideli mėsos gabalai su barbekių padažais ir kalnu gruzdintų bulvyčių, maltiečiui suteiks palaimą, - pietų metu kavinėse tokį pat maistą renkasi ir turistai. Dar Malta giriasi savo triušienos patiekalu, kuris laikoma nacionaliniu, tačiau matytas jo pateikimas irgi prašosi profesionalo virėjo korekcijų...Tikiu, kad brangiuose restoranuose viskas kur kas geriau, bet aš pasakoju apie tai, ką mačiau keliaudama ir stebėdama vietinius žmones.

Gruodžio 9-ąją čia buvo karšta. Pirmąjį pusdienį tingiai leidau *Pretty* paplūdimyje Birzebbugoje, - gėriau kavą iš “Water Edge” viešbučio restoranėlio, žiūrėjau į kelis besimaudančius žmones ir labai jiems pavydėjau. Spėjau, kad vandens temperatūra buvo koks

19 laipsnių, - įbridus jautėsi maloni gaiva, jokių šalčio žnybtų. Kadangi žmonių nebuvo, smaragdiniam vandenyje pliuškenosi balandžiai.

Apie pusiaudienį su dukra, tik ką pasprukusia iš trijų valandų prancūzo kirpėjo gniaužtų, sukome Rabato ir Mdinos link. Apie šiuos miestus tiek aprašyta, jog neabejojome būtinybe ten nukeliauti. Būnant Maltoje, galima nepamatyti vieno ar kito istorinio paminklo, vieno ar kito gamtos kampelio, bet praleisti pasivaikščiojimą Rabate ir Mdinoje, kurie yra vienas šalia kito, nedovanotina. Nuo Birzebuggos iki Maltos **Rabato** (Gozo Viktorija irgi yra vadinama Rabatu) – vos apie 24km, bet *google maps* rodė, kad autobusas važiuos apie 2h. Ir neklydo – įsimeskite vandenuko ir sumuštinukų, tada laikas neprailgs.

Autobusas atvyks į Rabato transporto žiedą, išlipsite prie pat Mdinos miesto sienos, - pasilikite Mdiną desertui. Sukite į priešingą pusę, į Rabatą, kuris labiausiai išgarsėjo savo katakombomis. Įėjimas į Šv.Pauliaus ir Šv.Agotos kapavietes, kurios visai šalia viena kitos, kainuoja po 5 eurus. Įspūdingesnės Šv.Pauliaus katakombos, tačiau nereikėtų pagailėti 5 eurų ir kitų apžiūrėjimui. Katakombų pradžia siekia Romėnų laikus, - ten buvo laidojami žmonės. Tokias katakombas keliaudami matėme Romoje, vėliau lankėmės kapucinų katakombose Palerme, - pamatyti tikrai verta. Šv.Agotos katakombose Rabate yra per 500 kapaviečių, dauguma jų – vaikų. Atskiri skyriai yra pagonims, žydams, dalis – krikščionių palaidojimų. Katakombų lankymas – ne silpnų nervų žmonėms. Antrąkart tikrai nenorėčiau ten užsukti dėl slegiančios atmosferos. Jei turite mažų patalpų baimę, geriau išvis nelįskite. Siauri, ilgi tuneliai susuka vestibuliarinį aparatą, - norisi paskubomis grįžti į realų pasaulį ir jį išpainioti.

Rabate būtinai pasivaikščiokite, - jis neužima didelio ploto, bet tradicinė Maltos architektūra, siauros gatvės, jaukūs kiemeliai, spalvotos namų durys, šalia kurių, tiesiog ant namo sienų kabo ne tik šventųjų paveikslai, gėlių vazonai, bet ir narveliai su čirškiančiais paukščiukais. Pagrindinėje Rabato aikštėje, prie Šv.Pauliaus bažnyčios, saldumynais prekiauja toks tūlas maltietis, kuris į mus kreipėsi...lietuviškai – pasirodo, jis yra buvęs Lietuvoje, Kaune. Apie jį net rašė žurnalas "Žmonės", ir jis didžiudamasis mums pademonstravo gerokai aprintą žurnalo numerį. Prisiperkam saldumynų (jei atvirai, paragauti gal ir verta, bet jie gerokai per saldūs ir tik patvirtina mano anksčiau išsakytą mintį, kad maltietis ir geras skonis, deja, – nesuderinami dalykai), kiek paplepam ir sukam Mdinos link. Tame pačiame transporto žiede gerai apsidairykite, - pamatysite *TripAdvisor* ženklų pažymėtą pasticeriją (pastizzi kepyklą): pilna kavinė visokio amžiaus vyrų, jie geria...kavą su pienu ir kerta ką tik iš ugnimi besispujandančio pečiaus ištrauktus pyragėlius. Su dukra ten buvome vienintelės moterys, - čiupom nuodėminguosius pastizzi ir nérėm lauk. Gal kiek per daug aštrios autentikos mudviem. Bet šios vietos pyragėliai išgirti ne veltui, - paragaukite būtinai. Mmmm...

Eidamos pro masyvius vartus į **Mdiną**, senąją Maltos sostinę, prisimenam, kiek kartų šią vietą matėme garsiajame seriale "Sostų karai". Mdinos vartai atveria mums Viduramžius. Man ji kiek priminė Sicilijoje matytą Erice.

Mdina yra įsikūrusi salos centre ant nedidelės kalvos. Į Maltą atsikėlę riteriai pageidavo gyventi arčiau savo laivų, tad apsistojo Birgu (dabartinis uostas šalia Vallettos), o vėliau įkūrė Vallettą, tačiau Maltos aristokratai liko gyventi išpuoselėtoje Mdinoje. Masyvių sienų apjuostame mažame miestelyje vien *palazzi* – seni, prabangūs, puošnūs, didingi pastatai, kuriuose kadaise gyveno Maltos aukštuomenė. Į Mdiną įvažiuoti leidžiama tik vietiniams gyventojams, įsivaizduoju, kad vasarą siauros Mdinos gatvelės yra sausakimšos turistų ir arkliais kinkytų karietų, tačiau dabar, žiemą, lankyti Mdiną – vienas malonumas. Juolab, kad vakarėjo, Mdina

buvo dar ramesnė ir dar didingesnė, - įmantrių gatvės šviestuvų apšvietimas jai suteikė pasakiško puošnumo, o tyloje tarytum girdėjosi damų suknių šiurenimas... Į Mdiną ateikite nieko daug negalvodami, - kalbėtis nesinorės, kiekviena plyta, kiekvienas kampas, kiekvienas langas, stogas, bokštas, - viskas alsuos papasakotomis ir pamirštomis istorijomis. Mdinoje paklaidžiokite gatvelių labirintais, užsukite į katedrą, užlipkite ant gynybinių sienų ir pažvelkite į likusią Maltos dalį bei tankiai vieną prie kito susispietusius miestelius. Žvalgantis nuo miesto sienos, tolumoje matysis didysis Mostos bažnyčios kupolas. Tai trečias pagal dydį kupolas Europoje, didesni tik Panteono ir Šv. Petro bazilikos Romoje. O saulėtą dieną nuo Mdinios galima pamatyti ir Etnos ugnikalnį Sicilijoje. Jei turėsite laiko, iš anksto susitarkite su Karmelitų vyrų vienuolyno vienuoliais, kad įsileistų ir aprodytų vienuolyną, papasakotų jo istoriją. Mes, deja, nespėjome. Pietų galite užsukti į tame pačiame vienuolyne esantį restoranėlį, o desertui, visi keliautojai kaip vienas tvirtina, verta užėiti į garsią "*Fontanella Tea Garden*" kavinę, kurios terasoje gerdami kavą galėsite grožėtis Maltos vaizdais. Ką mes ir padarėme. Ragavome tirštą daržovių sriubą ir garsųjį maltietišką užkandį *ftirą* – vienos ftiros pakaks dviems arba trimis, toks galingas tas sumuštinis su tunu. Jame galite rasti visko: pomidorų, alyvuogių, ančiuvų, garstyčių, žirnių – visko, kas tik tuo metu dera laukuose. Tai tarytum pusė *ciabattos*, kurios vidus kiek ištuštintas, kad tilptų visos mano išvardintos gėrybės. Kai kur rašoma, kad tokie nacionaliniai patiekalai gimė ant neturtingųjų stalo. Tiesą sakant, *ftira* skani, bet vieno paragavimo tikrai užteko – užsikemša viskas, net arbata nepadedą. Desertui vietos pilve neliko.

Mdina garsi savo stiklapūčiais, - nesunku susivilioti ir nusipirkti Mdinios stiklo papuošalą. Man Mdina įsirėš atmintin ilgam, - nėra daug tokių vietų, bet ši bus viena jų. Prieš kelis metus tokį įspūdį man paliko turistų dar neatrasta Mistreta Sicilijoje.

Tos dienos plane buvo dar ir Balzanas, Attardas, Lija bet teko atidėti kitam kartui. Gal Jums pavyks suspėti, todėl aprašymą, kodėl ten reiktų vykti, palieku Jūsų skaitymui:

Balzan-Lija-Attard. Visų šių trijų kaimų istorija prasidėjo maždaug nuo 400 metų. Kadaiše į Balzan atsikėlė šeima iš Sicilijos tokia pavarde ir taip gimė kaimelis. Balzane verta aplankyti XVIIa. Bažnyčią, tiesiog pasivaikščioti siauromis gatvelėmis. Lijoje greičiausiai patiks XVIa. namai ir didžiuliai citrinų sodai. Pagrindinės kaimelio įžymybės - Lija Belvedere Tower (belvederis – statinys, kuris išnaudoja aplinkinius vaizdus ir nuo jo gražu pasidairyti, statytas XIXa.) ir Villa Francia (priklausė vienai šeimai, statyta XVIIIa., barokinio stiliaus). Pagrindinė Maltos universiteto atstovybė irgi yra Lijoje.

Attard miestelis yra garsus tuo, kad jame yra Maltos Prezidento rezidencija (St. Antonio Palace), apsupta visus metus žalio Šv. Antano parko (St Anton Gardens). Maltoje, kurios gamta nuo karštos saulės greitai apdega, šis sodas yra salos pasididžiavimas. Prisišliejusį prie parko rasite ir prezidentinį daržą, prisodintą žolelių, daržovių ir gėlių. Šis parkas žinomas ir tuo, kad jame esantys vartai su virš kabančiu laikrodžiu buvo vienas iš serialo "Sostų Karai" scenų fonas. Mažiesiems (ir ne tik) patiks ir mini zoologijos sodas su poniais, vištomis, ožkytėmis, lama ir keistu piktų ilgakuju paukščiu.

[Gruodžio 10d., ketvirtadienis. Birzebbuga - Blue Grotto - Ħaġar Qim ir Mnajdra šventyklos - Dingli Cliffs – Mosta - Paola \(Hal Saflieni Hypogeum\) - Birzebbuga](#)

Aplankius istorinius miestus, norėjosi daugiau gamtos. Todėl šios dienos maršrutas buvo kiek daugiau natūralistinis, arčiau vandens, vos vos pamaišytas su priešistorinėmis vietomis. Prisitėpėm sumuštinukų ir leidomės **Blue Grotto** link. Apie šią vietą rašoma, - tai graži įlanka su uolose jūros bangų suformuotais urvais, esanti į rytus nuo **Wied iż-Żurrieq** mieguistame **Qrend** žvejų kaimelyje. Jei skaitysite apie Maltą, ši vieta bus įtraukta į privalomų aplankyti sąrašą. Ir pelnytai. Ant kalvos mūsų autobusas sugedo ir teko išlipti, - tokio malonaus atsitiktinumo dėka iki jūros galėjome lėtai nukeliauti pėsčiomis, fiksuoti akimis ir foto aparatu nepamirštamus vaizdus. Kadangi diena buvo graži ir saulėta, jūra bangavo nežymiai, o tai

dienai suteikė ramų atostogų ritmą. Nusileidusios nuo kalvos prie vandens stebėjome žavią, pagyvenusią porą, sėdinčią ant smalių akmenų, tuo metu urvus tyrinėjantys narai mėgavosi lengvu bangavimu ir vaikia diena, idealiai tinkančia nardymui, o vietiniai retus atvykėlius savo motorinėmis valtimis plukdė aplink vandeninį įsmigusias uolas. Į tokį paveikslą įsipaišėme ir mes su savo naminiais sumuštinukais, vėjo taršomais plaukais ir melancholiška nuotaika, kuria jūros bangavimas nesunkiai užkrėtė. Ach, tas mėlynumas ir monotoniška bangų mūša. Keista, kad išradingi maltiečiai dar nesugalvojo šioje vietoje atidaryti mažiuko skanios kavos taškelio. Radome tik turistų nutrintą itališką kavinę, - vaisių kokteilių skonis neatitiko vietos nuotaikos, o kaina buvo gerokai per didelė. Deja.

Nuo Blue Grotto vos keli kilometrai iki dar kelių garsių istorinių vietų – šventyklų **Hagar Qim** bei netoliese esančios **Mnajdra** (nuo Hagar apie 500 metrų). Mes Hagar apžiūrėjome iš toli, neidamos į vidų. Ir dėl laiko stokos, ir dėl tos priežasties, kad jau buvome mačiusios Ggantiją. Abiejų šventyklų kilmė datuojama tuo pačiu metu – 3600-3200m. prieš Kristų. Bilietas į Hagar muziejų po atviru dangumi – 10eur. Europos Sąjungos lėšų dėka, Hagar šventykla yra uždengta nuo saulės ir lietaus po dideliu kupolu. Tai taip pat Unesco saugomas paminklas (apie šventyklas galima paskaityti: <http://heritagemalta.org/museums-sites/mnajdra-temples/>).

Šokam į autobusą ir vykstam iki Dingli uolų. Deja, Deja. Kelias iki jų nepravažiuojamas dėl kažkokios avarijos, - autobusas nugabena visus keleivius iki Rabato, kuriame buvome vakar, dardame aplinkiniais keliais, suprasdamos, kad nuo Dingli užtikrintai tolstame. Rabate pabendraujame su keliais autobusų vairuotojais, apie trikdžius kelyje jau visi žino, - kas tik gali, bando paaiškinti, kaip galėtume iki uolų nusigauti, važiuodamos iš kitos pusės. Nors sugaištame nemažai laiko, vis tik atsiranda autobusas, kuris veža uolų link. Keli laimingi turistai, tame tarpe ir sutikta lietuvaičių pora, vykstame į savo kelionės tikslą. Pakeliui dukra pasakoja, kad tiek tada, kai jie Maltą lankė prieš kelis metus, tiek tada, kai jie čia buvo prieš kelis mėnesius, tiek, tikėtina, šiandien prie mažos šventyklos šalia autobusų stotelės stovės senas prekybinis autobusiukas atvertais šonais, o linksmas senučiukas siūlys kaktusus ir "best coffee in Malta". Išlipam, - viskas taip ir yra! Pabendraujam su Dingli uolų legenda, - pasirodo, čia jis darbuojasi jau dvidešimt metų, nusiperkam saldžiausių pasaulyje kaktusų ir bjauriausios pasaulyje kavos, pripiltos į Baltarusiją man primenantį plastikį, nuo karščio besilydantį, puodelį (kavą išpilam tą pačią akimirką, kai nutolstame nuo ranka mums mojančio senučiuko). Sunkiai įsivaizduojamas gyvenimo pastovumas, bet tokie žmonės ir kuria įsimintinas kelionių akimirkas. Teisybės dėlei reikia pasakyti, kad kaktusas buvo nepakartojamas!

Prie aukštų skardžių užsibūname. Žmonių beveik nėra. Kažkur girdisi avių varpeliai, keliu rieda arkliuko tempiamas vežimas, dangumi slenka purūs, akinančio baltumo debesys, tingiai besigrožintys savo pačių atspindžiais tamsaus mėlynumo jūroje. Kiek nori gražiausių pasaulio miestų gali aplankyti, bet kalva, jūra, dangus be jokio vargo užvaldys kiekvieno pakeleivio širdį. Kaip skrandis įvertino gomuriu tekančias prinokusio kaktuso sultis, taip dešinysis pusrutulis, pasitaręs su širdimi, išskyrė amžiną vietą Maltos Dingli vaizdams. O dabar tiesiog ramiai pabūkime, kartu su keliais jaunais žmonėmis, atsirėmusiais į aplūžusias senos koplytėlės tvoros lentas. Jiems gerai, jų dredais papuoštoms galvoms jūros vėjas buvo nė motais...

Saulė rodė maždaug tris valandas dienos, o autobusas – savo priekines lempas, todėl teko lėkti, kad suspėtume, - kitas vos už geros valandos. Važiavome Birzebugos link, iššokome **Mostoje**. Iš daugelio salos vietų matomas Mostos bažnyčios kupolas viliojo užsukti ir pasigrožėti bazilika iš vidaus. *Mosta Dome* kupolas yra trečias pagal dydį Europoje, didesni

tik Panteono ir Šv. Petro bazilikos Romoje. Nuo 16:00 bazilikos durys atidaromos miestiečiams. Kokia laimė, kad kartais išklausome savo nuojautų, - bazilika tokia graži, jog nepaleidžia mūsų gerą pusvalandį. Nieko daug nepasakosiu, - apveskite raudonu pieštuku "Mostą" Maltos žemėlapyje. Kitoje gatvės pusėje, tiesiai prieš baziliką pamatysite tviskančią, jaukią, neseniai duris atvėrusią, pasakiškais desertais viliojančią kavinukę "La Tartine" (11, Pjazza Rotunda, Mosta). Būtinai ten užsukite, - tai, ko gero, geriausia kavos vieta Maltoje. Puikus aptarnavimas, nepriekaištingai suplakta kapučino puta, storasieniai kavos puodeliai, dieviško skonio desertai. Kokių dar epitetų Jums reiktų? Prie kito stalo sėdėjo jaunas, išvaizdus vyriškis ir...rusiškai aiškino baristai aptarnavimo taisykles, aptarinėjo atlyginimo reikalus. Supratau, kad tai Peterburgas atvyko į Maltą, nors kavinukė labai...prancūziška. Gal ir išsigalvoju, bet vietos interjeras ir kokybė visai neprimena maltietiško suvokimo apie gerą vietą ir gerą kavą. Bravo.

Keliaujam toliau: šokam į autobusą ir lekiam į **Paolą**. Norisi nupirkti lauktuvių, - pati tinkamiausia vieta tam. Kaip tik nuo 16:00 duris atveria visos parduotuvės (iki 19:00, nepervargsta maltiečiai). Jei turėsite laiko ir noro (aš jo pritrūkau), tai netoliese Paolos yra dar viena kelionių vadovų išskiriama vieta - po žeme esanti **Hal Saffieni Hypogeum** priešistorinė požeminė mirusiųjų šventykla, tačiau norėdami čia apsilankyti, nepamirškite bilietus rezervuoti ar nusipirkti bent prieš mėnesį, nes dėl anglies dvideginio, iškvepiamo lankytojų, daromo neigiamo poveikio šventyklai, lankytojų skaičius yra ribojamas (be to, bilietas kainuoja apie 30 eurų).

Maltoje nebus labai paprasta nusipirkti maisto, jei nutarsite patys gaminti. Didelių prekybos centrų nėra daug, - jei kokį pamatote, užėikite ir pirkite, nes kitas pakeliui gali ir nepasitaikyti arba jis gali būti uždarytas. Skaniausius Maltos sūrius lauktuvėms pirkome Sliemos prekybos centro "The Point" maisto skyriuje. Galima jų rasti ir mažose parduotuvėse, bet šiek tiek permokėsite. Keliaudami mažuose miesteliuose duoną pirkite vienoje vietoje, mėsą ir kiaušinius – kitoje, daržoves – trečioje. Jei ir bus koks mažiukas taškelis, kuriame "bus visko", nerasite Jums įprastų produktų. Todėl vakarienę Jums planuoja parduotuvės ir tai, ką jose tą dieną rasite. Jei Maltoje tą dieną kokia nacionalinė šventė, tai duonos nerasite, nes...kepyklos uždarytos. Jei norite sudarinėti savo meniu, keliaukite į Lidl (jis yra kelyje Paola-Birzebbuga) arba į Sliemos "The Point". Ten bus visko, ko širdis geidžia, bet dings malonumas pabendrauti su kepėju ar mėsininku. Taip, kaip būdavo per amžius. Tai, kas Lietuvoje buvo sunaikinta, o dabar pamažu vėl atgimsta.

[Gruodžio 11d., penktadienis. Birzebbuga - Vittoriosa, Cospicua, Senglea – Valletta - Birzebbuga](#)

Penktadienis skirtas trijų miestų lankymui – artimiau susipažinsime su Vittoriosa, Cospicua, Senglea. Nuobodžiai skambės, jei parašysiu, kad "privaloma pamatyti", bet...taip yra. Iš Birzebbugos vėl važiuojame iki Vallettos, o tada autobusu iki Birgu miesto sienos. Prie pagrindinių vartų užėiti kviečia plazdenančios riterių vėliavos.

Stovint Vallettoje (krantinėje ar aukštutiniuose Barrakka soduose) ir žvelgiant į kitą Didžiojo uosto pusę, matomi trys miestai - Vittoriosa, Cospicua ir Senglea, kurie yra išsidėstę dviejuose išsikišusiuose pusiasaliuose aplink Dockyard įlanką. Šie miestai iki į Maltą atsikeliant riteriams hospitaljerams (arba kitaip, Maltos ordinui) vadinosi **Birgu, Bormla ir L-Isla** (ir daugelio vietinių iki šiol taip vadinami). Riteriai, išvyti iš Rodo salos, atsikėlė į Maltą ir pirmiausia 1530 m. įsikūrė mažame Birgu miestelyje (apie 12km nuo Vallettos). Jie Birgu bei kaimyninius

Bormlą ir L-Islą apjuosė storomis gynybinėmis Santa Margerita ir Cottonera sienomis. Kaip rašo tinkaraštininkas Voras Tinkle, kaip ir Valletta, taip ir Birgu pagrindinė atrakcija yra pats miestelis, jo architektūra ir jo siauros gatvelės, il Collachio rajonas, kuriame atsikėlę riteriai apsigyveno, Inkvizitoriaus rūmai (vieninteliai atviri visuomenei visame pasaulyje, tačiau nuolat restauruojami, tad neverti 7 € už įėjimą), bažnyčios ir, žinoma, Birgu krantinė, kurioje poilsiauja prabangios, įvairaus dydžio jachtos. Birgu jachtų krantinėje, vienoje dailioje kavinėje, pirkome ledų ir mėgavomės skoniu bei vaizdais. Iš šios pusės atsiveria Vallettos sienų mūrai. Apžiūrėjusios Birgu, į kitapus Dockyard įlankos esančią Senglea perėjome tiltu, nors galima keltis ir tradicine maltietiška *luzzu* valtele, kuri visai netradiciškai varoma ne irklais, bet varikliu. *Luzzu* valtelių pilna įlanka, - jos taip žaismingai dera su krante matomomis bažnytėlėmis. Senglea reiktų apžiūrėti jos įžymybes - Gardjola bokštėlį ir sodus, Senglea baziliką, o po to pėstute per Bormlą keliauti atgal į Birgu (tarp Birgu ir Senglea vos 2km). Mes visur keliavome pėsčiomis.

Tiesa, Birgu aikštėje, ne krantinėje, pamatysite tokią kavinukę (jų ten nėra daug) pavadinimu "Cafe de Brasil": venkite jos. Gausite ne tai, ką pamatysite nuotraukose meniu, o, kai bandysite aiškintis, gerokai per 60 perkopusi šeiminkė grubiai atšaus, jog jos meniu nieko nereikia ir "this is just a picture". Kadangi nesu linkusi gadintis nuotaikos per atostogas, palinkiu tokiems žmonėms sėkmės ir keliauju ten, kur esu laukiama. Ir tokias vietas randu!

Dar viena vieta, kur verta užsukti lankantis Trijuose Miestuose - **Malta At War** muziejus, įsikūręs Birgu supančiose sienose. Čia sužinosite apie Maltos vaidmenį ir kovą Antrajame pasauliniame kare, pažiūrėsite 1942 m. statytą 20 min. filmą, galėsite nusileisti į bunkerius, kuriuose žmonės slėpdavosi nuo bombų. Kadangi diena buvo nuostabiai šilta, o kompanijoje neturėjome vyrukų, karo muziejų iškeitėme į pasivaikščiojimus.

Apsvaigintos vaizdų, geros nuotaikos ir saulės, nutarėme laivu persikelti į Vallettą. Tada krantinėje esančiu liftu pakilome iki Aukštutinių Barrakka sodų ir dar ilgai, kartu su galybe kiniečių turistų, žvelgėme į tris senuosius miestus. Kiek žemiau restorane girdėjosi taurių skambesys, sode triukšmavo paukščiai, spygavo bepradedantys vaikščioti mažyliai, poškėjo foto aparatai, - ta graži diena ir ta nuostabi vieta nesikeis, būsime mes čia ar kažkur kitur. Pro sodą pasukome Vallettos didžiojo magistro rūmų link, pro atvirą teatrą nusileidome iki pagrindinės miesto gatvės ir dar ilgai vakarojome kartu su daugybe niekur neskubančių žmonių. Juk penktadienis...

[Gruodžio 12d., šetadienis. Birzebbuga – Cirkiewa - Ferri Comino – Buggibba – Qawra – Paceville - St.Julians – Sliema - Birzebbuga](#)

Diena gavosi "be plano". Gal jis buvo rytą, bet vėliau ramiausiai sau susigadino. Kadangi Maltoje buvo eilinė saulėta žiemos diena, kada, jei ne dabar, važiuoti Gozo link, tik išlipti šiek tiek anksčiau, kur pirmą dieną matėme nuorodas į priplauką, ir taip pasiekti Comino salą. Vėlgi, važiuovome apie dvi valandas, - šeštadienio kamščiai buvo dar lėtesni, dar gausesni. Maltos salos pabaigoje susiradome priplauką, šalia pūpsėjo tuštoki, dideli viešbučiai. Nors laivų plaukimo grafikas buvo, bet numatytą valandą niekas neatplaukė ir neišplaukė. Jūroje nesimatė nieko, kas primintų laivą. Viešbutyje "Rivera" apatiška blondinė neturėjo žalio supratimo, plaukia kas nors į Comino, ar neplaukia. Nors priplauka buvo jai prieš nosį. Mane vis dažniau stebina, kaip įmanoma nežinoti, kas vyksta tau prieš akis, už kelių metrų. Bent iš smalsumo. Bent iš noro atsakyti turistams, kai šie paklaus. Aplink priplauką dar vaikštinėjo senyva pora. Pasijutome kaip iš filmo apie Bridžitą Džouns, kai į kunigų ir kekšių vakarėlį

persirengę atėjome tik mes...Ach, Malta. Nei kokios žinutės, nei infomacijos žioplams atvykeliams, kad žiemą iš čia niekas niekur neplaukia. Paguoda tik ta, kad krantas čia fantastiškai gražus, tobulai smaragdinis, - būčiau dailininkė, šią vietą rinkčiausi tapyti. Ta proga, kad nebuvo jokios progos, prisėdome viešbučio kavinukėje, nesmalsi barmenė atnešė didelį gabalą karšto obuolių pyrago, Maltos tradicinio (kai kuriose vietose nėra jis, tiesą sakant, labai gardus), ir beskonės kapučino kavos su "Fairy" primenančių putų bokštu, apibarstytu šokoladu (tokia kava yra visoje saloje vos su keliomis išimtimis). Išsitraukėme žemėlapi ir svarstėme, ką nuveikus...

Jei keliausite vasarą, galite sustoti **Cirkiewoje** ir pasilepinti smėlėtu Rojaus (Paradise) paplūdimiu. Mes dar kiek paklaidžiojome ir **Bugiboje**, bet ji mums priminė Šventosios kurortą su visais tais turginiais kioskais, nuo kurių plevėsuoja kinietiški rankšluoščiai su masyviais užrašais "Malta", "Simpson", su tomis beskonėmis pakrantės parduotuvėmis, kurios lūžta nuo niekam nereikalingų suvenyrų – magnetukų, pakabukų, atvirukų – ir kitų "-ukų". Nors, kaip viename socialiniame tinkle rašė tūlas pilietis: "Pamatę tik du magnetukus ant šaldytuvo – iš Magadano ir Ochotsko, - vagys pašėrė katiną ir išplovė indus". Tad tie magnetukai iškalbingi© Vos keli kilometrai nuo Buggibbos, **Quaroje** yra klasikinių automobilių muziejus (<http://www.classiccarsmalta.com>). Deja, antrą valandą dienos jo durys buvo sandariai užvertos, - o jei koks turistas netyčia ateis? Taip netikėtai kelionėse ir atsiranda dienos "be plano". Kadangi autobusai veža, - važiuojam iki naktinio gyvenimo mekos, mėgėjams paūžti gerai žinomo **Paceville** (Pačevilio). Nuo Buggibbos iki Pačevilio – pirmas europinio lygio kelias Maltoje, šiuolaikiškas, platus, naujas, saugus, dailiai atkartojantis jūros kranto liniją. Dūzgiantis Pačevilis lūžta nuo barų, restoranų, kavinių, viešbučių. Mūsų tai nesužavi, bet nuo čia gražiai sutvarkyta pakrantės alėja galima nueiti iki pat Sliemos ir dar toliau. Visas laikas mūsų. Lėtai lėtai vakarėja, - nutariame pasivaikščioti. Ir tai mums patinka.

Atsiduriame prie "The Point" prekybos centro, pasigrožime dar kartą, kaip gražiai leidžiasi saulė ir glosto Vallettos mūrus, bažnyčių bokštus, kaip įvairiausiomis spalvomis nusidažo Maltos dangus. Draugai manes nepažintų, jei čia neištarčiau: "Kaip gražu!" Rytojus - paskutinė mano diena Maltoje, laukia vakarinis skrydis namo. Bet tai bus tik rytoj.

Nuo "The Point" parduotuvių gatve einant link Msidos, vilnija restoranų ir barų jūra. Jei netyčia būsite ten apie 17:00-19:00, užsukite į brazilšką "Tex Mex" bariuką, kur tuo metu yra siūlomi fantastiško grožio ir skonio kokteiliai. Ir netgi du už vieno kainą. Galite įsivaizduoti, kas ten tuo metu darosi. Kodėl neparagavus? Juk atostogos!

Kas nepamatyta, bet buvo netoliese: vykstant į Gozą, Mellieha apylinkėse rasite neįprastą kaimelį, kurį 1979 m. Paramount Pictures ir Walt Disney Productions pastatė kino filmui Popeye (Popajus) su Robin'u Williams. Anchor Bay (Inkaro) įlankoje pastatytas spalvingas kaimelis buvo planuojamas nugriauti filmavimams pasibaigus, bet dėl kažkokių priežasčių liko stovėti (Malta...Gal pamiršo, o gal nusprendė tai padaryti "rytoj"). Šiuo metu jame įsikūręs pramogų parkas, dirbantis visą savaitę ir labiausiai tinkantis mažiesiems. Norėdami kaimelį aplankyti, turėsite kiek paėjėti nuo Mellieha pėstute (~15 min.), nes, deja, autobusas ten nevažiuoja, tačiau nuo uolos atsiveriantis vaizdas tikrai vertas šios trumpos kelionės. Ir pati Mellieha yra labai graži, - šalia jos rasite didžiulį smėlio paplūdimį.

[Grudžio 13d., sekmadienis. Birzebbuqa – Marsaxlokk – Birzebbuqa - Maltos oro uostas – Kaunas - Vilnius](#)

Kelionė susidėliojo tiesiog fantastiškai: sekmadieniais **Marsaxlokk** miestelyje – tradicinis žuvų turgus. Šiame uoste – begalė žuvų rūšių: tunai, durklažuvės, delfinžuvės ir kt. Taip pat gausu kalmarų ir aštuonkojų. Turistai ir vietiniai gyventojai gali įsigyti šviežios žuvies ir jūros gėrybių iš pačių žvejų. Nuo mūsų namų Birzebbugoje iki Marsaxlokk buvo vos 3 km, per nepilną valandą lengvai pasiekiami pėsčiomis. Marsaxlokk nuotraukose atpažįstamas iš spalvingų žvejų valtelių *luzzu*, o į miestuką apsipirkti suvažiuoja visa Malta. Ir jau verčiau patikėkite, kad suvažiuoja visi, kas netingi. Turgus neveikia tik Velykų ir Atvelykio metu, visais kitais sekmadieniais miestas užia.

Tame daugelio keliautojų aprašyme yra tik dalis tiesos: nors kelionių vadovai vilioja vykti į Marsaxlokk dėl žuvų turgaus ir piešia jį tokį, kaip aprašiau aukščiau, bet realybė yra kiek kitokia. Žvejų turgus užima menką viso turgaus dalį. Visas kitas laikinas pakrantės statinys – tai senųjų Gariūnų stiliaus palapinių eilės, kur galima nusipirkti visko, ko širdis geidžia – nuo vazonų iki kojinių. Ir taip, mes radome ten tarką, kai kuriuos kitus virtuvei reikalingus daiktus, bet įsivaizduokite, kuo pavirsta gražus įlankos kaimelis! Didžioji jo grožio dalis yra paslepiama po šiomis palapinėmis. Todėl buvo nepaprastai gaila, kad nemačiau tikrojo Marsaxlokk grožio – kitąkart ten būtinai nuvyksiu...kokį antradienį. Su dukra sugebėjome kelis kartus išlįsti iš Gariūnų gnaužtų, sėdėjome uostelyje, grožėjomis spalvomis, kokių pavydėtų garsiausi pasaulio dailininkai. Iš vienos kitos *luzzu* (ant jų išpieštos akys, tikima, saugo nuo pavojų) žvejai traukė tinklus, valtėlėse kaip pilnateisiai šeimnininkai išdidžiai stoviniavo kiemsarginiai šuniukai, visai nesibaiminantys lengvo siūbavimo. Dailiai apkirptus garsiuosius Maltos bišonus matėme tik Rabate prie Mdivos ir Gozo sostinėje Viktorijoje, - jie yra miestiečių namų puošmena. Čia gi viskas paprasčiau. Krintome ką tik keptas cukruotas spurgas, grožėjomės *luzzu* atspindžiais žydrame įlankos vandenyje - prieš akis mačiau tylų ir kitokį Marsaxlokk, įsivaidavau, kokia ramybė apgaubia miestelį, kai dingsta minia, kai užsidaro turistų išlepintų restoranų durys, kur bulvės neplaunamos, o tunas kepamas senas, jau "su kvapu". Turistas juk čia vis tiek negrįš. Kadangi tai nėra mano išgalvota, venkite vietų, kur matote staliukus, nusėstus kitų Vakarų Europos šalių svečiais, - jų piniginių turinys yra siaubingai paveikęs kai kuriuos puošnius Maltos restoranus. Susiraskite vietas, kur biūriuojasi vietiniai, - ten, tikėtina, būsite su džiaugsmu sutikti, neapgauti ir šviežiai paruoštu maistu pamaitinti.

Pilnais maišais daržovių, žuvies, kitais būtiniais komfortiškam gyvenimui Maltoje daiktais, su dukra pasukome namo, - jau Birzebbugoje sustojome vienos pagyvenusios britų šeimos kavinėje "Qajjenza Bar" (<http://qajjenzabar.vpweb.co.uk>): lauko staliukai buvo triukšmingų britų apgulti, čia skambėjo tokia taisyklinga anglų kalba, kad nori nenori pasijauti esąs ne Maltoje. Karštą dieną užsisakiusios maltietiško alaus, idealiai tinkančio moterims "Cisk Exel", ir, kaip dauguma šioje kavinėje, mini mėšainius, ramiai ir ilgai...plepėjome, plepėjome, plepėjome. Kroviausi į atmintį spalvas, prieš akis banguojančios jūros vaizdą, patirtas emocijas, nes visa tai netrukus pasikeis. Ir tai neliūdina, - viskam savas metas. Bet saulės, spalvų stygius žiemos apglėbtoje gimtinėje yra nepakeliamas.

Nepasakosiu, kaip man pavyko atsisveikinti su dukra, bet 18:10 pilnas lėktuvas lietuvių ir maltiečių pakyla iš Maltos ir tądien tamsoje bei lietuje skendintį miestą Kauną pasiekia 22:30, - apsimuturiavusi dideliu šaliku ir tirtanti nuo šalčio, tiesiu taikymu skuodžiu Ollex autobuso link, kuris veža į Vilnių, į kitą man mielą glėbį, į mano pasaulį, kuriame žaisminga ir spalvota, nes spalvas kuriu aš pati, ne žiema... Spalvinkite savo gyvenimus kelionėmis ir tegul Malta Jūsų planuose būna kažkur netolimoje ateityje. Nes ji tokia...MELA*.

**Mela Maltoje sakoma visur ir visada: kaip ištiktukas, jaustukas, jungtukas, kaip sakinyš, vienas žodis, epitetas. Jis tinka apibūdinti tam, kas yra labai blogai ar kas yra gerai, priklausomai nuo konteksto. Tas žodis reiškia "gerai", "žinoma", "hmmm", "gal" ir daugelį kitų. Kartais jis kaip kokia neišvengiama sakinio dalis ("Autobusas jau atvyko, mela". Supraskite, kaip gerai, kad atvyko.). Kaip Eločka Ščiukina iš "Dvylikos kėdžių" išsivertė vos su keliais žodžiais, taip ir Maltoje su "mela" neprapulsite.*

Maistas

Maltos virtuvė šiek tiek panaši į Sicilijos valgių asortimentą: makaronai su padažais ir sūriu, įdaryti artišokai, pupelių pasta, ožkos pieno sūris, picos, kiti užkandžiai. Nors rašoma, kad Maltos virtuvėje vyrauja jūros gėrybių įvairovė, bet aš jos nepastebėjau, - nei ruošiamų, nei valgančių. Gal tai brangesnių restoranų meniu. Logiškai mąstant, taip tikrai turėtų būti, bet jausmas toks, lyg maltiečiai vengtų jūros produktų.

Vieni iš nacionalinių Maltos patiekalų - triušienos patiekalai su vynu (Stuffat Tal-Fenek), bradžoli (jautienos filė, įdaryta žaliaisiais žirneliais, virtais kiaušiniiais ir kitais priedais) bei pyragas (užkepėlė) iš makaronų su jautienos faršu ir avienos sūriu. Kiti maltiečių nacionaliniai patiekalai: trinta bulvių tyrė, kiauliena su bulvėmis arba makaronais, aliejuje keptos žuvis, saldūs pipirai, kopūstai, balta duona be druskos.

Maltoje geriamas švelnus įvairaus skonio ir aromato vietinis raudonas ir baltas vynas. Mes ragavome baltąjį "Vallette" ir nenusivylėme.

Pastizzi (Maltietiški pyragėliai su sūriu)

500 g sluoksnuotos bemielės tešlos

250 g rikotos sūrio

2 kiaušiniai

žiupsnis druskos

žiupsnis pipirų

1 plaktas kiaušinis

1. Orkaitę įkaitinkite iki 180°C temperatūros. Kepimo popieriumi iškllokite dvi kepimo skardas.
2. Sluoksnuotą bemielę tešlą plonai iškočiokite ir puodeliu ar kitu indu išspauskite maždaug 8-9 cm skersmens apskritimus.
3. Į dubenėlį sudėkite rikotos sūrį ir išmaišykite šakute.
4. Įmuškite kiaušinius, pagardinkite druska ir pipirais. Išmaišykite iki vientisos masės.
5. Imkite po tešlos apkritimą, jo krašteliu aptepkite plaktu kiaušiniu.
6. Į tešlos apskritimo centrą dėkite po šaukštelį įdaro, o tešlos kraštus suspauskite.
7. Suformuotus pyragėlius dėkite ant kepimo popieriumi išklotos skardos.
8. Aptepkite plaktu kiaušiniu.
9. Kepkite įkaitintoje orkaitėje apie 20-25 minutes, kol pyragėliai gražiai išsipūs, o jų paviršius apskrus.
10. Patiekite dar šiltus. Skanaus!

Kas ir kiek kainuoja Maltoje 2015 metų gruodžio mėn.:

Pastizzi – 0,3eur (Rabate – 0,5eur)

Ledų porcija – apie 2eur

Kavinėje trims – arbata, vynas, užkandis – 16eur

Picerija: dvi didelės picos ir 3 maži bokalai alaus – 23eur

Tradicinis triušienos kepsnys – apie 16eur

Ftira – apie 4eur

KFC, greitas maistas dviems – apie 10-15eur

Dvi mažos taurės alaus ir užkandis – česnakinė duona – 7eur

Pilnas didelis vežimas maisto produktų Lidl'e – 37eur
 Du bananai – 0,58eur
 Kaktusas – 1eur
 Du vaisių kokteiliai ir vienas arrancini pyragėlis – 12eur
 La Tartine kavinėje Mostoje (2 kavos ir 2 pyragėliai) – 7eur
 Keltas Sliema-Valletta – 1,5eur/vienam
 Liftas Vallettoje iki Barraka sodų – 1eur
 Knyga apie Maltą - 7eur
 Pavalgyti dviems ne restorane, o picerijoje – apie 12-15eur

Savaitės kelionės išlaidos vienam asmeniui (nėra tikslu, nes Birzebbugoje galima buvo gyventi dviese, o maistas kartais buvo perkamas trimis asmenims, todėl, tikėtina, kad vienas asmuo, puikiai leisdamas laiką Maltoje ir savęs labai nevaržydamas, gali išleisti VISAI KELIONEI be lauktuvių mažesnę sumą, nei pateikta žemiau):

	Vienam asm./eur
Lėktuvo bilietai	89,98
Pervežimas Lietuvoje	20,00
Transporto išlaidos Maltoje	35,00
Nakvynė savaitei - DVIVIETIS KAMBARYS	184,00
Maistas, kavinės ir kt. (kartais mokėta už tris)	255,40
Muziejai	19,00
VISO:	603,38

Ruošdamasi kelionei skaičiau daugelį istorijų, varčiau knygas, bet šiomis nuorodomis norėčiau pasidalinti, - iš jų kai ką citavau ir savo kelionės aprašyme:

<http://lzinios.lt/lzinios/Keliones/malta-tiesiog-megautis-ir-grozetis/176008>

http://www.pasirinksparnus.lt/Apie_kelioniu_kryptis-8-7_faktai_apie_Malta_kuriuos_butina_zinoti

<http://www.15min.lt/pasaulis-kiseneje/naujiena/kelioniu-istorijos/malta-kelione-grazinusi-pasitikejima-639-226052>

<http://vorastinkle.blogspot.lt/2015/03/malta.html>

<http://www.sauletavirtuve.lt/?p=4118>

<http://www.delfi.lt/gyvenimas/laisvalaikis/valeta-istorinio-palikimo-pavyzdys-visam-pasauliui.d?id=59057409>

<http://urkistravel.lt/kelioniu-idejos/maltos-sostine-valeta-tikras-istorijos-lopsys/>

SMALSI MUSE

lina@smalsimuse.lt

P.S. dalintis, kopijuoti tik su SMALSI MUSE sutikimu. Ačiū!